

‘Loslaten om thuis te komen’, Lucas 15: 11-32, overweging 30 maart 2025

Gemeente van Jezus Messias

De Franse schrijver Andre Gide heeft een ontroerende toneelbewerking gemaakt van de bekende parabel van de ‘verloren zoon’. In dit stuk voert hij verrassend een derde zoon op. De jongste, die allerm minst blij is, dat zijn broer is teruggekeerd.

Tijdens de thuiskomst van de verloren zoon, is de jongste zoon woedend. De derde zoon, de jongste van de drie, is geschokt dat de verloren zoon op zijn schreden is teruggekeerd. Terwijl de oudste mokkend over de akkers staart omdat de vader een spetterende ‘afterparty’ organiseert, spuit de jongste zijn gal omdat zijn held is teruggekeerd.

De jongste zoon gaf altijd hoog op van zijn broer die het lef had gehad de boerderij te verlaten. Hij was trots op de broer die al het vertrouwde de rug had toegekeerd en de wijde wereld was ingetrokken. Hij was een rebel. De verloren zoon hield voor de jongste zoon de droom levend dat je als mens weg kunt gaan uit dat wat knelt en belemmert. Doordat één van zijn broers vertrokken was kon hij geloven in een andere werkelijkheid. Een andere wereld. Een leven buiten dit saaie, welbekende leven aan de hoeve van zijn vader.

En nu is zijn verloren broer tegen alle verwachtingen in thuisgekomen! De jongste zoon voelt zich door hem verraden. De droom op een ander bestaan is vervlogen. Ontzet hoort hij de stem van zijn broer. Het nieuws dat de knechten hem hebben verteld, klopt. De reiziger is thuisgekomen. De derde zoon aarzelt geen moment. Hij stopt brood in zijn plunjezak, legt een kruik water op zijn nek en vertrekt. Zonder angst. Want de weg is immers al gebaad door de broer die is thuisgekomen.

André Gide heeft bewust een derde zoon toegevoegd. Een jongste die de familietraditie hooghoudt door ook op weg te gaan. In de visie van Gide behoort er namelijk altijd een zoon thuis te zijn en een zoon de wijde wereld in te trekken. Één moet als rentmeester de landerijen van de vader verzorgen en één de hoeve verlaten.

Thuisblijven en weggaan, ze zijn hol en bol. De ene beweging naar binnen hoort noodzakelijk bij de beweging naar buiten. Thuiskomen en warmte ontvangen, naast loslaten van diezelfde tederheid. Traditie naast vernieuwing. Behouden naast verliezen. De beide polen zijn noodzakelijk wil het leven dragelijk zijn. Zonder verspieders gaan de muren van het huis knellen. Het zicht op de wereld versmalt als de blik alleen maar naar binnen is gericht. Altijd één zoon thuis en één onderweg.

Wil de gemeente van Christus vitaal blijven. Dan heeft ze naast thuisblijvers ook pelgrims nodig. Reizigers bewaren voor hen die de tempel van de Heer bewonen, dromen en vergezichten. De gemeente van Christus heeft verhalen van buiten nodig om niet te verzuren. Traditie stolt en verstoft, wanneer ze niet regelmatig wordt geconfronteerd met de verhalen van hen die midden in de samenleving staan.

De gemeente van Christus luistert naar hen die als verspieder de maatschappij doorkruisen. Zo was ik afgelopen maandagmiddag met een groep gemeenteleden aanwezig in de 'Open Hof' in Kampen. In deze Protestantse Gemeente wordt al een aantal maanden kerkasiel aan de Oezbeekse familie Babayants geboden. Een gezin met vier kinderen dat vanwege een steeds door de overheid uitgestelde asielaanvraag uit ons land dreigt te worden gezet. Ze hebben aan deze kerkgemeente gevraagd om te schuilen en deze heeft daar ja op gezegd. Om hen te beschermen wordt er een continue kerkdienst georganiseerd. 24 uur lang, 7 dagen in de week, maand, na maand. Wij als groep uit de PG-Elst hebben daar een twee uur durende kerkdienst verzorgd als onderdeel van deze viering. We hebben geantwoord op een vraag van een Protestantse zusterkerk.

Straks zal één van de gemeenteleden in de viering iets over onze ervaring vertellen. Zoals de jongste zoon de verhalen van buiten naar binnen bracht, zo wil deze groep gemeenteleden verhalen vertellen aan de mensen hier vanmorgen. Het is goed om weer te beseffen dat we niet alleen hier in Elst kerk zijn, maar dat we een onderdeel zijn van een groter geheel. Het is van levensbelang dat wij hier niet op een eilandje kerk gaan zitten zijn. Dan wordt onze horizon te klein, te bekrompen. Verhalen van buiten zijn broodnodig voor een levende spiritualiteit.

Naast de zoon in de marge van de wereld, levend aan de zelfkant van de samenleving, is daar de zoon die de landdouwen beheert. Hij die zorg draagt voor het huis, de woning waar mensen gastvrij onthaald worden. De refugio, de herberg waar de pelgrims door het leven op krachten kunnen komen. Hij is de royale gastheer die ieder mens die door het leven wordt geschoffeerd in liefde ontvangt en onderdak biedt.

Een schuilplaats tegen onweer en tegenwind. Een vaste burcht in tijden van crisis en verwarring. Deze oudste zoon staat symbool voort hen die de traditie bewaren, de geloofsgeheimen koesteren, het mysterie omarmen. Ook deze zoon, ook deze mens is noodzakelijk om de gemeente van de Eeuwige levend te houden.

Te vaak wordt in preken en leerhuis de oudste zoon afgedaan als de schlemiel die te bang is om de deur achter zich dicht te doen. De sukkel die geen carrière durft te maken. Dit is onterecht. In de parabel wordt de oudste niet afgeschilderd als een loser, een mislukkeling. Integendeel. Zijn functie als rentmeester van de traditie staat niet ter discussie. Alleen zijn narrigheid en sjachrein over het feest dat de vader organiseert wordt bekritiseerd. Lucas ziet scherp de noodzaak van een thuisblijver. Een hoeder, bewaarder, die het huis op orde houdt..

De ene broer kon slechts vertrekken doordat hij op zijn post bleef. Nog steeds geldt dat een pelgrim alleen kan vertrekken doordat gelovigen met zorg en liefde de woning onderhouden. Trouw de schrift lezen, bidden en de Psalmen laten klinken. In het 'behouden huis' waar de jongste uit vertrokken is, woont ook de Vader van de zonen. Net als de oudste zoon zorgt de Vader voor 'stabilitas' zoals de monniken het zeggen. De Vader bewaart in het huis rust en stabiliteit. Of in de woorden van Ida Gerhardt in hét voorgelezen gedicht:

'Dàt is een man, daar kun je staat op maken'.

De Vader was er voor je geboorte, is er tijdens je leven en zal er ook zijn na onze dagen op moeder aarde. God, als bron van licht en leven, omarmt ons bestaan. En als het leven ons voor even te zwaar wordt, dan draagt de Eeuwige ons.

'Geen noodweer en geen wereld kan mij raken  
als hij, het laatste stuk, mij op de schouder draagt.'

Doordat het huis wordt bewoond, kan de pelgrim op reis gaan. Vanuit een bewoond huis is het gemakkelijk vertrekken. Dan durf je het vertrouwde los te laten omdat je weet dat bij thuiskomst de kachel brandt en de maaltijd wordt geserveerd. Hier ligt ook de grootste taak als ouder. Kinderen laat je los, ze verlaten het huis, maar jij blijft op je post, opdat ze thuis kunnen komen. Zij, de zonen en dochters die het huis loslaten, kunnen de wereld bewonen, het leven ervaren, omdat ze thuis kunnen komen.

Thuis is waar het hart is zeggen we wel eens. Dit te ervaren helpt Etty Hillesum zelfs in de meest barre omstandigheden "contact te krijgen met dat wijde en vertrouwende gevoel van op iedere plek in de wereld te kunnen aarden..en je thuis te voelen."

Moge het zo zijn

Jeroen Jeroense  
25 maart 2025

In memoriam Patris

Mijn vader heeft de waterlaarzen aan.  
Wij samen zijn de Lekdijk afgekomen.  
Ik ben voor mijn verjaardag meegenomen:  
hij moest vandaag bij het gemaal langs gaan.  
Gemaal: dat is je vader horen noemen  
die vreemde woorden van een andere taal  
als hij de waterstand leest van de schaal;  
te ademen in het onbenoembaar zoemen  
dat gonzend omgaande aanwezig is.  
Èn, niets te zeggen als hij bezig is:  
'Dàt is een man, daar kun je staat op maken'.  
Als op de zaken orde is gesteld  
doen wij huis op aan. Een lucht van geweld:  
Gorcum ligt al door wolken overkraagd.  
Geen noodweer en geen wereld kan mij raken  
als hij, het laatste stuk, mij op de schouder draagt.

Ida Gerhardt

